

LUND UNIVERSITY

Fåfäng dröm om den perfekta staden

Carlson, Benny

Published in:
Ystads allehanda.

1988

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Carlson, B. (1988). Fåfäng dröm om den perfekta staden. *Ystads allehanda*.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Fåfång dröm om den ”perfekta staden”

I STORBRIITANNIEN finns en mängd ”nya städer” som huvudsakligen vuxit upp efter andra världskriget men som söker sitt ursprung i 1800-talets idévärld. Denna typ av modellstäder har från England spritts över stora delar av världen – Angered är ett svenskt exempel – och frågan är om de utgör ett möjligt alternativ till de cancerlikt sväljande storstäderna i u-länderna. Tanken på de ”nya städerna” växte nämligen fram när gårdagens England befann sig i en liknande situation som dagens u-länder.

Bland de många visionärer som försökte ange en utväg ur det engelska dilemmat – kännetecknat av utarmad landsbygd, överbefolkade städer och djupa klassklyftor – fanns en viss Ebenezer Howard, som i boken ”To-Morrow, A

Peaceful Path to Real Reform” 1898 drog upp riktlinjerna för ett slags idealsamhälle, ”trädgårdsstäder”. Dessa städer skulle förena det bästa hos stad och land, de skulle vara ”socialt balanserade” och självförsörjande, de skulle rent bokstavligt placera kulturen i centrum, lägga bostäder och arbetsplatser nära varann, vara omgivna av ett ”grönt bälte” och begränsas till en viss befolknings- och yttorlek. Genom att marken ägdes av kommunen och genom att städerna genom sin föredömlighet drog till sig arbetsgivare och arbetare skulle värdet på den privatägda marken i de gamla städerna falla och på så sätt skulle klassamhällets grund undermineras. Det privata jordägandet skulle ”dö en naturlig men inte alltför plötslig död”.

MEDELTIDENS HARMONI

Om den ideologiska bakgrunden till denna fredliga stadsrevolution och om hur det gick när idéerna skulle omsättas i praktisk politik har Isaac Isaacson skrivit en doktorsavhandling i ekonomisk historia betitlad ”The Garden City and New Towns Ideology and the British New Towns Policy, 1800–1970”. Isaacson, som fick sitt intresse för ”nya städer” väckt vid ett skolstudiebesök i en ”ny stad” i sitt fädernesland Ghana för snart 30 år sen, har delat in de tankeströmningar som mynnade ut i Howards arbete i tre skolor: Utopisterna, de upplysta affärsmännen och (fritt översatt) ”trädgårds- och nystadsskolan”. Utopisterna (med Robert Owen och Henry George som mest kända namn) längtade tillbaks till medeltidens ”harmoni” och bidrog med idén om ”social balans”, alltså en lagom blandning av människor ur olika socialgrupper. Affärsmännen längtade till stora och trygga vinster och bidrog med idén om ”social balans”, alltså en lagom blandning av människor ur olika socialgrupper. Affärsmännen längtade till stora och trygga vinster och bidrog med idén om självför-

sörjning, alltså ett differentierat näringsliv. Stadstänkarna längtade till en radikal omvandling av samhället och bidrog med idén om kommunalt jordäggande.

FÖRFUSKAD IDÉ

Året efter det att Howards bok publicerats bildades ett sällskap med syfte att omsätta orden i handling och den första trädgårdsstaden började byggas 1903. För att bygga modellstäder behövdes förstas pengar. Affärsmännen förfogade över pengarna och fick därigenom ökat inflytande över den fortsatta utvecklingen. Tanken på en radikal samhällsomvandling sköts i bakgrunden. De liberala miljonärerna och professionella stadsplanerna tog över. De nya städerna blev omedelbara fysiska mål i stället för medel att nå längre bort liggande sociala mål. Kort sagt: Howards idé förfuskades.

ELITSAMHÄLLEN

I u-länderna har förfuskningen drivits ett steg längre. Där har de nya städerna blivit en slags elitsamhälle för överklassen. I dessa länder borde man följaktligen, innan man sätter fler spadar i jorden, göra klokt i att ta sig en funderare över vart man egentligen vill nå hän. Isaacsons blottläggande av de ideologiska rötterna och erinran om den alltid närvarande risken för att finansärer och teknokrater tar över när idéer ska förverkligas är förmodligen en bra utgångspunkt för sådana funderingar. I i-länderna å andra sidan borde ideologin bakom trädgårdsstäderna kunna tjäna som inspirationskälla för den gröna rörelsen.

BENNY CARLSON